Tijdens een regionale werksessie met vertegenwoordigers van gemeenten, waterschap en TBO's (hierna gezamenlijk genoemd als 'De regiopartijen') is gekeken naar de maatschappelijke belangen die geraakt kunnen worden door de twee WAAG-alternatieven: Amsterdam-Rijnkanaal (ARK) en Randmeren (RM). De alternatieven kunnen niet uitsluitend als technische drinkwateroplossingen kunnen worden beoordeeld. Beide alternatieven landen in gebieden waar natuur, water, bodem en ondergrond, ruimtelijke ontwikkelingen en andere maatschappelijke opgaven samenkomen.

De regiopartijennale opbrengst is niet dat één van beide alternatieven op voorhand afvalt. Wel komt duidelijk naar voren dat de alternatieven verschillende maatschappelijke risicoprofielen en kansen kennen en dat een zorgvuldige keuze daarom vraagt om een integrale, gebiedsgerichte en langetermijngerichte afweging.

De regiopartijen vraagt om mee te nemen in de verder afweging:

1. Start voor beide alternatieven een integrale MER/OER-beoordeling

Vanuit De regiopartijennale sessie wordt met klem geadviseerd om voor beide alternatieven een volwaardig MER/OER-traject te starten. De deelnemers zien WAAG nadrukkelijk als een opgave die verder reikt dan de afzonderlijke technische onderdelen. De mogelijke effecten hebben betrekking op onder meer natuur, watersystemen, bodem en ondergrond, ruimtelijke ontwikkeling en toekomstige ruimteclaims. De vraag is daarmee volgens De regiopartijen niet in de eerste plaats óf de afzonderlijke onderdelen van WAAG MER-plichtig zijn, maar eerder: hoe kunnen de integrale, cumulatieve en langetermijneffecten van de alternatieven als geheel volwaardig worden onderzocht en afgewogen?

De overtuiging is dat een beoordeling op basis van afzonderlijke technische ingrepen daarvoor onvoldoende is. Juist de samenhang en stapeling van effecten op gebiedsniveau vraagt om een integrale beoordeling. Een MER/OER-traject biedt daarbij de mogelijkheid toe. De regiopartijen adviseert daarom om de maatschappelijke en gebiedseffecten van beide alternatieven integraal te onderzoeken in een MER/OER-traject, en deze beoordeling niet te beperken tot de vraag of afzonderlijke technische onderdelen op zichzelf MER-plichtig zijn.

2. Houd vast aan de oorspronkelijke randvoorwaarde dat de natuur erop vooruitgaat

Bij de start van WAAG is als uitgangspunt geformuleerd dat de natuur er als gevolg van het project niet op achteruit moet gaan. Vanuit De regiopartijen wordt gevraagd deze randvoorwaarde nadrukkelijk onderdeel te laten blijven van de verdere uitwerking en vergelijking van de alternatieven. Dit vraagt om een concrete en toetsbare invulling: niet alleen welke negatieve effecten worden voorkomen of beperkt, maar ook welke aantoonbare natuurwinst ieder alternatief kan opleveren en hoe deze wordt gerealiseerd en geborgd. Voor het alternatief Randmeren is dit in het bijzonder relevant vanwege de mogelijke effecten op kwetsbare natuurwaarden en vogelhabitats.

3. Beschouw het bodem- en watersysteem als één samenhangend systeem

Voor beide alternatieven is benadrukt dat de drinkwateropgave niet los kan worden gezien van andere opgaven en ontwikkelingen in het bodem- en watersysteem. De afweging zou daarom niet alleen moeten kijken naar directe effecten van afzonderlijke onderdelen van WAAG, maar ook naar de samenhang met natuur, andere water- en grondwateropgaven, klimaatadaptatie en toekomstige ontwikkelingen. De richting die WAAG kiest heeft (verregaande) gevolgen voor het gehele bodem- en watersysteem, om deze reden wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor cumulatieve effecten en effecten op langere termijn.

4. Kijk naar de toekomstige ontwikkeling van het gebied, niet alleen naar de huidige situatie

De maatschappelijke en ruimtelijke gevolgen van WAAG moeten niet alleen worden beoordeeld op basis van de huidige inrichting van het gebied. De regiopartijen vraagt nadrukkelijk om ook bestaande en voorziene ontwikkelingen, toekomstige ruimteclaims en andere gebiedsopgaven mee te nemen. In het gebied komen verschillende grote opgaven en trajecten samen, onder meer op het gebied van **natuur, water en ruimtelijke ontwikkeling**, waaronder de NNN- en KRW-opgaven. Deze trajecten raken vaak dezelfde partijen: overheden, natuurorganisaties, bewoners, ondernemers en grondeigenaren.

De centrale vraag is daarmee niet alleen of WAAG past in de huidige situatie, maar of WAAG past binnen de toekomstige ontwikkeling van het gebied. Welke ruimte of ontwikkelmogelijkheden worden daarmee op lange termijn beperkt (of juist mogelijk gemaakt?).

Daarbij is niet alleen de ruimtelijke cumulatie van opgaven relevant. Ook de stapeling van maatschappelijke en participatieve trajecten kan als knellend en belastend worden ervaren, met mogelijke maatschappelijke weerstand als gevolg. Voor het alternatief Amsterdam-Rijnkanaal ligt hierbij vooral een belangrijk aandachtspunt bij de stapeling van bestaande en toekomstige ruimtelijke functies en infrastructuur, waaronder de toenemende drukte in de ondergrond.

5. Maak de maatschappelijke verschillen tussen de alternatieven expliciet

De sessie laat zien dat de twee alternatieven niet alleen technisch verschillen, maar ook op verschillende manieren ingrijpen in het gebied en de aanwezige maatschappelijke waarden. Voor een zorgvuldige afweging is het van belang deze verschillen expliciet en integraal inzichtelijk te maken.

Amsterdam-Rijnkanaal (ARK)

Het ARK-alternatief kent een groot ruimtelijk beslag door de aanleg van een kilometerslang tracé door gebieden met hoge en beschermde natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, waaronder Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en UNESCO-gebied. De afweging moet daarom verder gaan dan de vraag of het tracé technisch en planologisch inpasbaar is. Van belang is ook welke bestaande waarden worden doorsneden of aangetast en in hoeverre negatieve effecten daadwerkelijk kunnen worden voorkomen.

Daarnaast ligt er belangrijke maatschappelijke aandacht bij de ruimtelijke en infrastructurele inpassing, de stapeling van functies en ruimteclaims en de beschikbare ruimte in de ondergrond, zowel nu als in de toekomst.

Randmeren (RM)

Bij het RM-alternatief ligt de nadruk op de mogelijke effecten op de bestaande ecologische waarden van het gebied, waaronder vogelhabitats en het huidige (ondiepe) waterecosysteem, net als de aanleg van een eventuele defosfateringsinstallatie. Deze waarden vragen om een zorgvuldige beoordeling van mogelijke verstoring en aantasting. Tegelijkertijd biedt dit alternatief een concrete mogelijkheid voor natuurverrijking door de realisatie en inrichting van de procesbekken. Daarmee is niet alleen de vraag welke negatieve effecten kunnen worden voorkomen, maar ook welke daadwerkelijke natuurwinst kan worden gerealiseerd.

Voor beide alternatieven is het functioneren van het samenhangende bodem- en watersysteem, inclusief langetermijn- en cumulatieve effecten, een fundamenteel aandachtspunt.

6. Vergelijk niet alleen de risico's, maar ook de maatschappelijke meerwaarde

Naast mogelijke knelpunten zijn tijdens de sessie ook kansen benoemd voor koppelingen met andere regionale opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, water, recreatie en gebiedsontwikkeling. De regiopartijen vraagt om deze meekoppelkansen niet pas na de keuze voor een alternatief te onderzoeken, maar ze onderdeel te maken van de vergelijking zelf. Dus: welk alternatief biedt de meeste mogelijkheden om, passend bij het gebied, bij te dragen aan andere maatschappelijke opgaven?

Voor het alternatief Amsterdam-Rijnkanaal (AK) zijn onder andere kansen benoemd voor:

- Koppeling met andere infrastructuur en ondergrondse opgaven, bijvoorbeeld door waar mogelijk infrastructuur slim te combineren en daarmee ruimtelijke impact te beperken.
- Koppelingen met natuur- en groenstructuren, wanneer de aanleg of inrichting van het tracé kansen biedt voor versterking van de omgeving.
- Mogelijke kansen op het gebied van energie of warmte, indien technische en ruimtelijke koppelingen met andere systemen mogelijk zijn.

Voor het alternatief Randmeren (RM) zijn onder andere de volgende meekoppelkansen benoemd:

- Bijdrage aan het behalen van de KRW-doelstellingen. Nederland heeft de wettelijke opgave om aan de Kaderrichtlijn Water-doelstellingen te voldoen. Wanneer het Randmerenalternatief kan bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en daarmee aan het behalen van deze doelstellingen, is dit een belangrijke maatschappelijke meerwaarde die expliciet in de afweging moet worden meegenomen.
- Natuurontwikkeling en versterking van natuurwaarden. Dit sluit rechtstreeks aan bij de oorspronkelijke projectrandvoorwaarde dat de natuur er per saldo op vooruit moet gaan.
- Kansen voor recreatieve verbindingen en gebiedskwaliteit, wanneer deze logisch kunnen worden gekoppeld aan de ingrepen en ontwikkeling van het gebied.